

ΗΛΙΑΣ Λ. ΠΑΠΑΜΟΣΧΟΣ

Ἡ ἀλεπού τῆς σκάλας
καὶ ἄλλες ἱστορίες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΙΧΛΗ

Τὰ χεῖλη τῆς Παναγίας

ΕΙΝΑΙ ΠΡΩΙ κι οἱ καμπάνες λαγγεμένες σημαίνουν τὰ μύρια τῆς ὀνόματα. Ἡ γιὰ γιὰ Ἑλένη, τῆς μάνας μου ἡ μάνα, τὴν Παναγία τὴ λάτρευε, τῆς ἔχτισε στὸν κῆπο ἐκκλησιάκι, κάτω ἀπ' τὴν κερασιά. Τὴ θυμᾶμαι Δεκαπενταύγουστο ν' ἀνάβει τὸ καντήλι, νὰ σέρνει τὰ ἀκροδάχτυλα στὰ φύλλα σὰν γιὰ νὰ λαδώσει νεοφώτιστο κλαρί, νὰ τὸ τραβάει ἀπαλά, ἀνάκουστη καμπάνα, λές, σημαίνοντας. Σπίθιζαν ὀλόγυρά τῆς καὶ τὴν ἔντυναν στὸ πορφυρὸ τοῦ χιτώνα Τῆς οἱ γλυκεροὶ καρποί, στόματα μυριάδες ποὺ γύρευαν, λές, νὰ τὴ φιλήσουνε. Κι ὅταν ξαπόσταινε, ἀκούμπαγε τὸ χέρι τρυφερὰ στὸν τροῦλο, σὰν πάνω στὸ κεφάλι μου. Θόλοι, ὁ ἕνας μὲς στὸν ἄλλον, τῆς ἐκκλησίτσας, τῶν κλαδιῶν, τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ἄκοπο γαλάζιο του μὲ τὸ τρελό τους πέταγμα μυριάδες χελιδόνια τὸ ψαλίδιζαν, τὰ ράμφη ὄλο βυθίζοντας στὸ μέλι τῶν καρπῶν. Τὴν ἔβλεπε στὸν ὕπνο τῆς συχνά, γινόταν ἔτσι τὸ κορμί τῆς κινητὸς ναὸς καὶ Παναγιά Φανερωμένη. Ἐκεῖ εἶχε θεμέλιο ἡ ἀγάπη μου, ἀγάπη σωματική, γιὰτὶ κοιμόμασταν πλάι πλάι τὰ βράδια, ἀφοῦ μ' ἔβαζε πρῶτα νὰ παρακαλέσω τὴ Θεοτόκο σὲ προσευχὴ μὲ θέμα ἐλεύθερο. Ἐκεῖνοι οἱ οὐρανοὶ τῶν καλοκαιρινῶν ἀπογευμάτων μὲς στὴν κουζίνα τῆς, μὲ φῶς διυλισμένο, λές, στὸ μέλι, διάπλατοι, μὲ σύννεφων ἀπολειψάδια, αἱμάτινες παντιέρες, καὶ τὰ πουλιά μὲ

οικονόμες κινήσεις τῆ μέρα ν' ἀποχαιρετοῦν. Στητὸς μπρὸς στὸ μεγάλο παράθυρο, ἤμουν τότε μὲ τὸν οὐρανὸ ἕνα, τίποτα δὲν μᾶς χώριζε· κεῖνα τὰ ἀπογεύματα βίωνα μιὰ αἴσθησι ἀιώρησης, σὰν ἄγγελος. Αὐθαίρετα συνδέω τὴν ὄνειροπόλησή μου κοιτώντας τον, μέσα ἀπὸ τὸ μεγάλο παράθυρο, μὲ τὴν παρουσία της πίσω μου. Θυμᾶμαι καθαρὰ πὼς σὰν ἐπίτηδες νὰ ἀποσυρόταν τότε γιὰ νὰ μὴ μὲ ἀποσπᾶ, ὅπως ἀφήνεις μόνους τοὺς ἐρωτευμένους, ὡστόσο ἐπιθυμία γερὴ κάνει τὴ μνήμη μου νὰ τὴν τοποθετῆ πίσω ἀπὸ τὸ μεγάλο τραπέζι τῆς κουζίνας, σιωπηλὴ κι ἀπορροφημένη στὸ ἔργο της, ἀνασκουμπωμένη, ζύμη νὰ πλάθει γιὰ τὴν πίτα, νὰ σαβανώνει ψάρια, καθὼς σιωπηλὸ τὸ λάδι ἔξω στὸ μαγειρειὸ ζεματιστὸ κυλᾶ ζαλιστικὰ στὸν πάτο τοῦ τηγανιοῦ, ἐνῶ τὸ ἀλεύρι σὰν σκόνη ἐξοχικοῦ δρόμου θαμπώνει τὰ σταμπωτὰ ἄλικα ρόδα πάνω στὴ λευκὴ φορμάικα κι ὑγρὸς κλωστές του σὰν σκονισμένοι ἀραχνοῖστοι πιάνουνε τὰ κοτσάνια τους. Διόλου αὐθαίρετα, σκέφτομαι, γιὰτὶ θεωροῦσα ἐκείνους τοὺς οὐρανοὺς δῶρο δικό της, ποὺ μοῦ δινόταν ἐπειδὴ μ' ἔβαζε, προτοῦ κοιμηθῶ, προτοῦ φωλιάσω σ' ἐκείνη τὴν κόγχη, στὴ συμβολὴ τῶν ἐπιτοίχιων μαξιλαριῶν μὲ τὸ σκληρὸ τὸ στρῶμα, ὅπου, σὲ χῶρο μιὰ μπουκιὰ ἀνοίγονταν τῶν ἄστρων ὁ μυχὸς καὶ τὰ ὄνειρα ἄλλους οὐρανοὺς ζετύλιγαν, νὰ προσευχθῶ, βυθισμένος νοερὰ στῆς Παναγιᾶς τὸ στῆθος. Κοιτώντας τώρα τὸν οὐρανὸ ἀναρωτιέμαι τί ἔμεινε ἀπ' ὅλα αὐτά. Ἄ, ναί, ἦταν τότε ὅλα μαγικά. «Πὼς ἔχασα τὸν δρόμο», λέω, «γιὰ τὸ σπίτι της, σκληρὸς γιὰτὶ στεκόμουν κι ἀδιάφορος μπρὸς στὶς ἰκεσίες της νὰ τὴν ἐπι-

σκεφτῶ;». Ἦταν ἐκείνη ἓνα νῆμα μὲς στὸν λαβύρινθο τῶν παιδικῶν μου χρόνων. Τί γίναν ἐκεῖνα τὰ ὑποκίτρινα ψίχουλα, τὰ σκορπισμένα στὶς κόγχες τῆς τσάντας της, ποιά πουλιά σκληρὰ τὰ φάγανε κι ἔχασα τὸν δρόμο; Ἐκείνη τὴν ξινή καὶ διαπεραστική ὄσμη τοῦ προζυμιοῦ ποὺ ἀνάδινε τὸ ἀντίδωρο, νῆμα λεπτό, ποιᾶς λήθης ψαλίδι τὸ ἔκοψε; Ἀστεία ποὺ ἦταν ἡ γιαγιά! Τῆς ἄρσαν τὰ μικρὰ στόματα –τὸ στόμα τῆς Παναγίας στὶς εἰκόνες, μισὸ κεράσι στεμμένο ἀπὸ πυρωμένο σύννεφο–, κουμπιὰ τὰ ἔλεγε καὶ σούφρωνε τὰ χεῖλη της μὲ ἀποδοκιμασία ὅταν ἐγὼ καὶ ἡ ἀδερφή μου γελοῦσαμε μὲ τὰ δικά μας, ποὺ τὰ ἔλεγε φάρασια. Τὸ δικό της –κουμπότρουπα– φαρσὶ τὰ μιλοῦσε τὰ τούρικα μὲ τὸν παπποῦ κι οἱ σιωπὲς μετὰ ἔμοιαζαν πιὸ παχιές, λὲς καὶ τίς σάρκωνε τὸ ψαχνὸ τῆς ἀνατολίτικης γλώσσας. Κάτι μαγικὸ θὰ ὑπῆρχε στὴν Πόλη κι ὅποτε γύριζαν ἀπὸ κεῖ σὰν νὰ 'καιγε πίσω ἀπ' τὰ μάτια τους καντήλι, ἰδίως τὴ στερνὴ φορά, τότε ποὺ ἔφεραν στὴν ἀδερφή μου κάτι πασουμάκια κεντημένα μὲ χρυσὴ κλωστή, οἱ μύτες τους γυριστὲς σὰν γλωσσες χαμαιλέοντα, καὶ σ' ἐμένα ἓνα καραβάνι καμῆλες, μ' ἓνα γαῖδουράκι γιὰ ὁδηγό. Ἄλυσίδες τὰ ἔνωναν τὰ ζωντανά, ἄτεχνα σκαλισμένο κινούμενο εἰκονοστάσι, στὸ κίτρινό τους μέταλλο ὅψεις τῆς Παναγίας. Τῆς μιᾶς καμῆλας τὸ πόδι κόπηκε, χάθηκαν οἱ ἄλυσίδες, τὸ καραβάνι σκόρπισε, χαμένο τὸ γαῖδουράκι, καὶ τῆς μικρότερης καμῆλας τὰ πίσω πόδια λυγισμένα, ἀπὸ τὴν ἀρχή, σὰν νὰ ἔτοιμαζόταν νὰ κάτσει, ἀποκαμωμένη ἀπὸ τότε, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σὰν νὰ ἤξερε...

Ὅταν ἀρρώστησε ἡ γιαγιά, τὴν πήγαμε στὸ νοσοκο-

μειο. Έπαθε θρόμβωση στο πόδι κι άρχισε νά βγάξει κάτι κραυγοῦλες σάν λαβωμένη χελώνα, άκουγόταν άστεία ή πρωτεική φύση του πόνου· στην τρικυμισμένη του θάλασσα νησάκια έκστασης αναδύονταν όταν με κάποια ανακούφιση ψιθύριζε *Παναγία μου*. Μικρός, όταν είχα χτυπήσει σοβαρά στο μάτι, πέρα από τη λειτουργιά που ή μάνα μου, ως τάμα βρώσιμο, κατέθετε στην παρακείμενη τῆς οίκίας μας εκκλησία τῆς Άγίας Παρασκευῆς, τῆς προστάτιδας τῶν ματιῶν, κάθε χρόνο στη μέρα της, ένα προσκυνηματικό ταξίδι στη Μεγαλόχαρη κρίθηκε από τη γιαγιά όφειλόμενο και επιβεβλημένο. Δωδεκαετής κι εγώ είσηλθα στον ναό· λίγα θυμάμαι, εκείνην διπλωμένη, γροθίτσα σφιγμένη, τήν εικόνα κάτω από τήν αϊθάλη του ανθρώπινου πλούτου. Δέν πήγαινα νά τῆς ζητήσω κάτι, νά τήν εύχαριστήσω πῆγα, που έβλεπα.

Τήν είδα τή γιαγιά, έδῶ και δεκατέσσερα χρόνια τή βλέπω μέσα σ' ένα τοπίο χιονισμένο. Στέκεται στους πρόποδες μιᾶς βουνοπλαγιᾶς κι εγώ στη βάση της. Κορμοί δέντρων ύψώνονται γύρω της σάν άντένες του κάτω κόσμου, μιᾶς και δέν έχουν φύλλα, δέν έχουν κλαριά· χιόνι πολύ, κι έχω τήν αίσθηση, έτσι που με κοιτᾶ, πώς μου ζητᾶ νά πάω νά τή βοηθήσω νά κατέβει. Όλο μετρῶ με τᾶ μάτια τήν απόσταση, τὸ χιόνι, και δέν άποφασίζω. Τίποτα δέν τῆς λέω, μᾶ θά φαίνεται στᾶ μάτια μου ό δισταγμός. Φοβοῦμαι μῆ με πάρει μαζί της, μὴν πάω ως εκεί και δέν μπορῶ νά επιστρέψω. Νιώθω πώς τὸ πέρασμα του χιονιοῦ θά ἦταν τὸ σβήσιμο τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, πέρασμα όριστικό στον χρόνο του

θανάτου. Χιόνι δὲν πέφτει, ἀλλὰ φαίνεται πῶς ὅλα εἶναι
σὲ ἀναμονὴ τοῦ καινούργιου, γι' αὐτὸ καὶ σιωποῦν. Ποιὸς
εἶναι αὐτὸς ὁ τόπος; Ὑπάρχει; Ἔτσι φαντάζεσαι τὴ συ-
νύπαρξιν τῶν δύο κόσμων; Αὐτὸ ποῦ τοὺς χωρίζει, χιόνι
ἀδιάβατο; Εἶσαι πάλι παιδί, ἀλλὰ δὲν σκύβεις νὰ τὸ
πιάσεις, τὸ κοιτᾷς μόνο, κι ἢ γιὰ γιὰ μὲ ἔγνωια σὲ ἐπι-
τηρεῖ, ὁ χρόνος εἶναι σὰν νὰ μὴν ὑπάρχει, χιόνι σεντόνι
πετρωμένο, μαρμαρένιο σύννεφο. Δεκατέσσερα χρόνια
ἐκεῖ, στὰ μαῦρα ντυμένη, σὰν ἔτοιμη νὰ ζυμώσει χιόνι
ἀνασκουμπωμένη, μὲ κοιτάει ἤρεμη, μὲ τὰ μάτια μοῦ
λέει δὲν πειράζει, δὲν πειράζει, μὲ τὸ στόμα ψελλίζει
ὀνόματα:

Κόχη,

Κόχη,

Κρουφή,

Χελιδονοῦ,

Κορυφινή,

Νεροχιονίτισσα.